

Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif

**NYANYIAN TRADISIONAL DALAM KALANGAN MASYARAKAT
DUSUN DI KENINGAU SABAH**

Nur Farziana Binti Jumain

**Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Pengurusan Seni)
2015**

UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

BORANG PENGESAHAN STATUS TESIS

JUDUL: NYANYIAN TRADISIONAL DALAM KALANGAN MASYARAKAT DUSUN DI KENINGAU
SABAH

SESI PENGAJIAN: 2014 / 2015

Saya: **NUR FARZIANA BINTI JUMAIN** mengaku membenarkan *tesis ini disimpan di Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:

1. Tesis adalah hak milik Universiti Malaysia Sarawak.
2. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja.
3. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat pendigitan untuk membangunkan Pangkalan Data Kandungan Tempatan.
4. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan tesis ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian tinggi.
5. **sila tandakan ✓

☐ SULIT

(mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan seperti termaktub di dalam **AKTA RAHSIA RASMI 1972**)

☐ TERHAD

(mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan dijalankan)

☐ TIDAK TERHAD

Disahkan oleh:

_____
(TANDATANGAN PENULIS)

_____
(TANDATANGAN PENYELIA)

Alamat tetap:
Kampung Skim Pamalan
Peti Surat 405,
89008 Keningau,
Sabah.

Tarikh : _____

Tarikh : _____

Catatan: * Tesis dimaksudkan sebagai tesis bagi Ijazah Doktor Falsafah, Sarjana dan Sarjana Muda

** Jika tesis ini SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa / organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh tesis ini perlu dikelaskan sebagai SULIT atau TERHAD.

UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

Grade: _____

Please tick (✓)

Final Year Project Report

Masters

PhD

☐☐☐

DECLARATION OF ORIGINAL WORK

This declaration is made on the .....day of.....2015.

Student's Declaration:

I **Nur Farziana Binti Jumain, 37934, fakulti seni gunaan dan kreatif**, hereby declare that the work entitled ..... is my original work. I have not copied from any other students' work or from any other sources except where due reference or acknowledgement is made explicitly in the text, nor has any part been written for me by another person.

Nur Farziana Binti Jumain (37934)

_____
Date submitted

Supervisor's Declaration:

I..... (SUPERVISOR'S NAME) hereby certifies that the work entitled .....(TITLE) was prepared by the above named student, and was submitted to the "FACULTY" as a * partial/full fulfillment for the conferment of ..... (PLEASE INDICATE THE DEGREE), and the aforementioned work, to the best of my knowledge, is the said student's work.

Received for examination by: _____
(Name of the supervisor)

Date: _____

I declare that Project/Thesis is classified as (Please tick (√)):

- ☐ **CONFIDENTIAL** (Contains confidential information under the Official Secret Act 1972)*
☐ **RESTRICTED** (Contains restricted information as specified by the organisation where research was done)*
☐ **OPEN ACCESS**

Validation of Project/Thesis

I therefore duly affirm with free consent and willingly declare that this said Project/Thesis shall be placed officially in the Centre for Academic Information Services with the abiding interest and rights as follows:

- This Project/Thesis is the sole legal property of Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS).
- The Centre for Academic Information Services has the lawful right to make copies for the purpose of academic and research only and not for other purpose.
- The Centre for Academic Information Services has the lawful right to digitalise the content for the Local Content Database.
- The Centre for Academic Information Services has the lawful right to make copies of the Project/Thesis for academic exchange between Higher Learning Institute.
- No dispute or any claim shall arise from the student itself neither third party on this Project/Thesis once it becomes the sole property of UNIMAS.
- This Project/Thesis or any material, data and information related to it shall not be distributed, published or disclosed to any party by the student except with UNIMAS permission.

Student signature _____
(Date)

Supervisor signature: _____
(Date)

Current Address:
Alamat tetap:
Kampung Skim Pamalan
Peti Surat 405,
89008 Keningau,
Sabah.

Notes: * If the Project/Thesis is **CONFIDENTIAL** or **RESTRICTED**, please attach together as annexure a letter from the organisation with the period and reasons of confidentiality and restriction.

[The instrument is duly prepared by The Centre for Academic Information Services]

Projek bertajuk **Nyanyian Tradisional Dalam Kalangan Masyarakat Dusun Di Keningau Sabah** telah disediakan oleh **Nur Farziana Binti Jumain** dan telah diserahkan kepada Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif sebagai memenuhi syarat untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian **Pengurusan Seni**.

Diterima untuk diperiksa oleh:

(Nama Penyelia)

Tarikh:

PENGHARGAAN

Segala puji bagi Allah S.W.T kerana dengan limpah kurnianya dapat saya menyiapkan kajian ini dengan sempurna. Setinggi penghargaan yang tulus ihsan kepada Dr. Noria Tugang yang merupakan penyelia kajian saya. Dengan ilmu yang dicurahkan selama ini telah banyak membantu dalam menjalankan kajian ini. Dorongan dan bimbingan yang diberikan memberi semangat saya untuk terus mencari dan mengkaji sehingga mencapai keputusan kajian yang diinginkan.

Tidak lupa juga kepada kedua ibu bapa saya yang sentiasa memberi semangat dan dorongan walaupun pelbagai rintangan yang dihadapi selama menjalankan kajian ini. Dorongan ibu bapa yang kuat menimbulkan semangat saya untuk menyiapkan kajian ini dengan sempurna. Begitu juga dengan rakan-rakan seperjuangan saya tidak kira dimana pun mereka tetap memberi kata-kata membina jati diri untuk menjadi seorang yang tekun dan gigih berusaha.

Saya juga ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua yang terlibat di dalam menyumbangkan data-data yang berguna serta menjadi informan bagi menjayakan kajian ini.

Akhir sekali, jutaan terima kasih saya ucapkan kepada mereka yang telah membantu saya secara langsung dan tidak langsung sehingga kajian ini selesai dilaksanakan.

Isi Kandungan

Muka surat

Borang Pengesahan	i
Pengakuan	ii
Penghargaan	v
Isi kandungan	vii
Senarai Rajah	viii
Senarai Jadual	ix
Abstrak	x
Abstract	xi
 Bab 1: Pendahuluan	
1.1 Pengenalan	1
1.2 Permasalahan kajian	3
1.3 Hipotesis	4
1.4 Objektif kajian	5
1.5 Skop kajian	6
1.6 Lokasi kajian	7
1.6.1 Peta Sabah	8
1.6.2 Peta Keningau	9
1.7 Batasan kajian	10
1.8 Kerangka Konseptual	11
1.9 Kepentingan Kajian	14
1.10 Masalah-Masalah yang Dihadapi Semasa Menjalankan Kajian	16
 Bab 2: Sorotan Kajian	
2.1 Pengenalan	18
2.2 Konsep Nyanyian Tradisional	19
2.3 Nyanyian Tradisional Melayu	20
2.4 Fungsi Nyanyian Tradisional Melayu	21
2.5 Nyanyian tradisional Dusun	22
2.5.1 Nyanyian Tradisional Berfungsi bagi Kanak-Kanak	23
2.5.2 Nyanyian Tradisional Berfungsi bagi memikat Hati Kekasih	23
2.5.3 Nyanyian Tradisional Berfungsi bagi penyampaian Cerita Mitos	24
2.5.4 Nyanyian Tradisional Berfungsi bagi Upacara Ritual	25
2.6 Teknik dan Persembahan Nyanyian Tradisional Masyarakat Melayu	26

2.7 Teknik dan Persembahan Nyanyian Tradisional Dusun	27
2.8 Sejarah dan Konsep	
2.8.1 Sejarah Nyanyian Tradisional Dusun	28
2.8.2 Masyarakat Kadazandusun	30
2.9 Rumusan	32
 Bab 3: Kajian Metodologi	
3.1 Pengenalan	35
3.2 Sumber Data	36
3.2.1 Data Sekunder	36
3.2.1.1 Kajian Perpustakaan	36
3.2.2 Data Primer	37
3.2.3.1 Kajian Lapangan	38
3.4 Populasi	41
3.5 Persempelan	42
3.6 Instrument Kajian	43
3.7 Rumusan	44
 Bab 4: Analisa Data dan Dapatan Kajian	
4.1 Pengenalan	45
4.2 Analisa Data	46
4.3 Perbincangan dan Dapatan Kajian	58
4.4 Rumusan	73
 Bab 5: Kesimpulan dan Cadangan	
5.1 Kesimpulan	74
5.2 Cadangan	79
 Glosari	82
Senarai Rujukan	84
Lampiran	86

SENARAI GAMBAR RAJAH

RAJAH 1

Generasi Muda Dan Masyarakat Kurang Meminati Nyanyian Tradisional Dusun 48

RAJAH 2

Faktor Kurangnya Pengendali Menjadi Masalah Dalam Proses Perkembangan Nyanyian Tradisional Dusun 50

Rajah 3

Teknik Yang Digunakan Dalam Penyampaian Nyanyian Tradisional Dusun Kini 55

Rajah 4

Faktor-Faktor Yang Menyebabkan Kekangan Generasi Masa Kini Kurang Melibatkan Diri Dalam Mengikuti Aktiviti Nyanyian Tradisional Dusun 59

Rajah 5

Faktor Kurangnya Pengendali Menjadi Masalah Dalam Proses Perkembangan Nyanyian Tradisional dalam kalangan masyarakat Dusun 63

Rajah 6

Perubahan Yang Berlaku Dari Segi Amalan Dan Tradisi Cara Persembahan Dahulu Terhadap Nyanyian Tradisional Sekarang 66

Rajah 7

Teknik Persembahan Yang Mengiringi Dalam Mempersembahkan Nyanyian Tradisional Dusun 70

SENARAI JADUAL

Jadual 1

Matrik Demografi Informan	46
---------------------------	----

Jadual 2

Perbezaan Yang Dilihat Dari Cara Amalan Dan Tradisi Zaman Dahulu Dan Sekarang	52
--	----

ABSTRAK

Kajian ini mengenai Nyanyian Tradisional masyarakat dusun di Keningau. Kaedah kualitatif dijalankan untuk mengenalpasti fungsi nyanyian tradisional dalam pembudayaan masyarakat dusun serta merungkai permasalahan kepupusan warisan ini. Hasil kajian mendapati penerimaan pembudayaan masyarakat dusun kini berlaku pengubasuaian seiring dengan peredaran zaman. Pengetahuan awal menerusi bahan bacaan mengenai warisan dusun menjadi inspirasi pengkaji.

ABSTRACT

Cultural heritage featuring customary belief in community the Dusun. Technology impacting normal life and the traditional village communities has prompted researcher interviewing informants to identify Traditional Singing the Dusun in today and then scrambling to be lost problems the Dusun community tradition. This cultural heritage preservation of cultural identity is still forming inland the Dusun in Keningau.

BAB 1

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Negeri Sabah yang juga dikenali sebagai ‘Negeri di Bawah Bayu’ mempunyai penduduk yang terdiri daripada pelbagai kaum, bahasa, budaya, dialek dan agama. Suku kaum Dusun mempunyai bilangan penduduk yang terbesar dan dianggap mempunyai kedudukan yang agak baik dari segi ekonomi, pelajaran dan kehidupan sosial. Sabah juga merupakan sebuah negeri yang memiliki kepelbagaian kebudayaan yang mewarnai kehidupan setiap pendukung masyarakatnya (Ismail Haji Ibrahim; 2002:19).

Etnik Dusun merupakan etnik dibawah rumpun Kadazandusun, iaitu salah satu kumpulan etnik yang terbesar di Sabah. Kaum kadazandusun merupakan kaum yang kaya dengan pelbagai budaya dan adat resam yang merupakan warisan secara turun-temurun daripada nenek moyang mereka serta memiliki warisan budaya yang kaya dalam kehidupan mereka (Jacqueline Pugh-Kitingan; 1987:2-3). Seperti masyarakat lain, kaum Dusun juga mempunyai asal usul keturunannya yang unik khususnya sumber berdasarkan ceritera golongan tua masyarakat tersebut.

Menurut Sabihah; 1992:218-219 menjelaskan bahawa, sejak tahun 1970-an fahaman monotheism telah tersebar dalam kalangan masyarakat Dusun yang bermula pada 1865 semasa kemasukan kolonialisme. Sejak zaman tersebut, berlakunya perubahan terhadap kehidupan orang Dusun, namun mereka masih mengekalkan khazanah-khazanah yang masih utuh dan tidak di telan zaman. Tambahan itu, khazanah yang dimaksudkan

merujuk kepada warisan masyarakat Dusun yang merangkumi cara hidup, tradisi dari segi adat, sistem kepercayaan tradisional, budaya dan kesenian. Kesenian merupakan aspek kepada warisan yang kekal dan terpelihara sehingga kini ekoran daripada pengaplikasiannya kepada kehidupan seharian. Lantaran itu, aspek kesenian ini boleh dianuti dengan mudah dan ia jarang sekali bertentangan dengan hukum agama monotheism yang dianuti masyarakat Dusun pada masa sekarang.

Menurut Jacqueline; 1997:4-5, budaya Dusun ini melambangkan keindahan adat dan budaya mereka sebagai kaum terbesar di Sabah. Masyarakat Dusun juga mempunyai asas kesamaan sistem sosial daripada aspek sejarah lisan, struktur sosial, keturunan, kepercayaan, pertanian, bahan-bahan kebudayaan, kesenian, agama dan amalan adat resam.

Menurut Aripin; 1997:15-16, seni nyanyian tradisional Dusun adalah suatu yang unik dan terserlah melalui fungsi asal nyanyian tersebut yang mana dijadikan sebagai hiburan, buka cinta, perkahwinan, memuja semangat padi, dan perubatan. Nyanyian tradisional Dusun juga bermula daripada amalan mendodoi bayi yang lazimnya dijalankan oleh golongan tua ataupun wanita dewasa.

Menurut Jacqueline; 1987:8-9 menyatakan bahawa, tradisi masyarakat Dusun ialah suatu yang diwarisi daripada nenek moyang. Hal ini memperlihatkan bahawa, kaum Kadazandusun merakamkan hampir keseluruhan aspek kehidupan mereka melalui seni nyanyian tradisional sejak zaman dahulu lagi. Tambahan pula, masyarakat Dusun sangat berkait rapat dengan pembudayaan yang dibina oleh masyarakat Dusun yang terdahulu dan menganggap nyanyian tradisional sangat berperanan dalam kehidupan mereka.

1.2 Permasalahan Kajian

Permasalahan yang didapati dalam kajian ini adalah menerusi masyarakat Dusun iaitu golongan muda kini kurang terdedah dengan nyanyian tradisional Dusun. Pengetahuan dan pemahaman daripada golongan muda mengenai nyanyian tradisional adalah sangat kurang. Ini kerana, kemajuan teknologi moden di samping lahirnya alat-alat muzik moden serta kewujudan lagu-lagu yang datang dari negara-negara barat yang lebih menarik perhatian golongan muda. Hal ini secara tidak langsung menyebabkan golongan muda kurang minat untuk mempraktikkan ataupun menjadi pengendali nyanyian tradisional Dusun ini.

Kekurangan tenaga pakar dalam mengendalikan nyanyian tradisional ini merupakan salah satu sebab masyarakat tidak merasai dan mempelajari nyanyian tradisional yang membawa kepada kekangan dalam meneruskan kesenian warisan ini. Tambahan pula, kebanyakan golongan pakar tidak memperluaskan pendedahan kepada golongan pewaris. Oleh itu masyarakat tidak dapat mempraktikkan nyanyian tradisional dengan lebih mendalam.

Seterusnya, permasalahan yang timbul terhadap perubahan yang berlaku adalah dari segi teknik dan bahan persembahan. Permasalahan yang berlaku dalam nyanyian tradisional Dusun ini dapat dikaitkan dengan gabungan alat-alat muzik moden serta perubahan penggunaan bahasa dalam nyanyian. Hal ini kerana, dengan adanya kemajuan teknologi ia mengundang kepada perubahan-perubahan yang menjadi impak terhadap kehidupan tradisional kepada moden.

1.3 Hipotesis Kajian

Dalam kajian ini, pengkaji berpendapat bahawa pada zaman kini golongan muda kurang mendapat pendedahan seperti warisan kesenian nyanyian tradisional Dusun. Ini kerana, apa yang diandaikan oleh pengkaji terhadap golongan muda kini, mereka lebih fokus kepada godaan persekitaran luar yang cuba merapatkan diri daripada aktiviti-aktiviti yang lebih menyeronokkan dan memodenkan mereka. Di samping itu, kewujudan muzik dari negara barat adalah pencetus utama golongan muda kurang melibatkan diri dalam nyanyian tradisional ini dan menganggap ia ketinggalan zaman seiring era permodenan kini.

Tambahan pula, masyarakat Dusun lebih merealisasikan kepada kesenian yang berbentuk moden menyebabkan mereka tidak mengenali kewujudan nyanyian tradisional Dusun. Di samping itu, bagi mereka yang tinggal di bandar sudah pasti lebih terjerumus kepada aktiviti kebudayaan yang moden menyebabkan generasi muda kurang berpengetahuan mengenai nyanyian lagu tradisional Dusun sendiri apatah lagi menjadi pengendali warisan kesenian Dusun ini.

Pengkaji juga beranggapan bahawa masyarakat Dusun masa kini kurang melibatkan diri dalam apa jua kesenian yang dijalankan. Tambahan pula, kebanyakan masyarakat Dusun kurang menjalankan aktiviti kesenian ini mungkin terbatas oleh ketiadaan pakar dalam menjayakan kesenian nyanyian tradisional lantas mereka juga kurang pengetahuan dalam menjalankan tradisi tersebut. Masyarakat Dusun juga lebih fokus kepada urusan-urusan seharian mereka dengan menjalankan aktiviti pertanian. Mereka hanya melibatkan diri dan menyaksikan aktiviti warisan kesenian nyanyian tradisional Dusun apabila tibanya hari kemuncak yang memartabatkan kaum kadazandusun iaitu “Tadau Kaamatan”.

Pengkaji juga beranggapan bahawa generasi muda Dusun pada masa kini tidak meminati nyanyian tradisional. Ini kerana, ada diantara mereka yang masih kaku untuk mempelajari bahasa sendiri apatah lagi memahaminya. Disamping itu mereka hanya menganggap budaya Dusun boleh dipelajari pada bila-bila masa yang termampu oleh mereka.

1.4 Objektif Kajian

Objektif kajian adalah sebagai penentu kepada suatu kajian yang bakal dikaji. Suatu kajian itu perlu memiliki matlamat dalam kajian supaya memperoleh jawapan yang menjawab kepada kajian pengkaji. Oleh itu, pengkaji akan mengemukakan tiga objektif kajian yang menjadi matlamat dalam mencapai kehendak pengkaji dalam kajian ini.

- Mengenalpasti faktor yang menjadi kekangan generasi muda dalam melibatkan diri untuk mempraktikkan seni nyanyian tradisional Dusun kini.
- Mengkaji masalah golongan pakar pengendali dalam memperkembangkan nyanyian tradisional dalam kalangan masyarakat Dusun kini.
- Menganalisis teknik persembahan nyanyian tradisional dari segi penggunaan bahasa dan alat muzik yang digunapakai dalam kalangan masyarakat Dusun kini.

1.5 Skop Kajian

Dalam menjalankan proses kajian ini, pengkaji memfokuskan kepada nyanyian tradisional dalam kalangan masyarakat Dusun di daerah Keningau yang menetap di kampung-kampung pedalaman.. Dalam kajian ini, pengkaji akan mengkaji mengenai nyanyian tradisional Dusun dengan memberi tumpuan kepada kekangan golongan pewaris dalam mempraktikkan seni nyanyian, teknik persembahan dan faktor yang menjadi masalah dalam memperkembangkan nyanyian tradisional kepada masyarakat Dusun di sekitar daerah Keningau dalam kepentingannya terhadap masyarakat Dusun dan generasi pewaris.

Nyanyian tradisional Dusun sudah pastinya dimainkan atau diwarisi oleh masyarakat Dusun itu sendiri. Pengkaji akan memfokuskan penyelidikan di daerah Keningau yang masih menjalankan nyanyian tradisional Dusun ini terutamanya golongan tua yang berpengalaman dan golongan muda sama ada masih mempraktikkan ataupun tidak. Terdapat beberapa kampung di daerah Keningau yang diketahui masih menjalankan aktiviti nyanyian tradisional ini dan fokus utama adalah kepada warga emas yang sudah lanjut usia. Ini kerana, fahaman mereka terhadap nyanyian tradisional ini masih ada pada diri mereka. Di samping itu, mereka juga diantara orang-orang lama dan berpengetahuan mendalam dan sudah pun mewarisi tradisi sejak nenek moyang lagi sebelum adanya perkembangan teknologi yang pesat. Tambahan pula, pengkaji menjalankan kajian di kawasan tersebut berdasarkan penduduk majoritinya berbangsa Dusun. Oleh itu, perkara ini akan menjadi tumpuan pengkaji untuk mendapatkan sumber maklumat mengenai kajian yang bakal dijalankan oleh pengkaji.

1.6 Lokasi Kajian

Dalam menjalankan kajian ini, pengkaji akan memfokuskan lokasi kajian di daerah Keningau Sabah iaitu sekitar kampung-kampung pedalaman. Daerah Keningau ini majoritinya adalah berbangsa Dusun. Daerah pedalaman ini sesuai dipilih kerana masyarakat yang ada di daerah ini terdapat golongan tua yang berpengetahuan tentang budaya kesenian Dusun terutamanya berkaitan tajuk pengkaji. Selain itu, kawasan daerah ini merupakan dimana tempat tinggal pengkaji. Oleh itu, keadaan ini akan lebih memudahkan untuk pengkaji melakukan kajian dengan lebih mudah dan terperinci.

1.6.1 Peta Sabah

Gambar 1 : Peta Sabah (<http://www.sabah.org.my/abimsabah/Daerah.htm>)

1.6.7 Peta Keningau

Gambar 2: Peta Daerah Keningau (http://www.srteon.com/branch_keningau.htm)

1.7 Batasan kajian

Dalam proses menjalankan kajian ini, terdapat beberapa batasan dilalui oleh pengkaji yang menyukarkan untuk mendapatkan maklumat lebih banyak dan mendalam. Dalam kajian ini, terdapat golongan yang pakar dalam bidang seni nyanyian tradisional yang sudah meninggal dunia. Hal ini akan menyukarkan pengkaji untuk mendapatkan maklumat lebih banyak dan lebih terperinci dan seperti yang diketahui mereka adalah golongan pakar dalam bidang nyanyian]sejak turun temurun dari nenek moyang mereka sendiri.

Walau bagaimanapun, terdapat juga sebilangan golongan tua yang masih menetap di kampung tersebut namun mempunyai maklumat yang kurang dan sukar untuk menjelaskan lebih lanjut berkaitan kajian pengkaji ini. Di samping itu, terdapat juga diantara mereka yang mengalami masalah dalam proses mengingat yang mungkin disebabkan lanjut usia dan mengalami masalah pendengaran serta penglihatan menyebabkan kesukaran dalam memberi fahaman langsung kepada mereka. Ini kerana, proses pemikiran mereka semakin berkurang dan lebih-lebih lagi mereka kebanyakannya tidak menjelaskan lebih lanjut mengenai apa yang difikirkan oleh mereka kerana terbatas oleh proses mengimbas kembali.

Lantaran itu, maklumat mengenai pandangan mereka terhadap keseluruhan aspek yang terdapat dalam seni nyanyian tradisional masyarakat Dusun sudah luput, kerana pada masa kini umur yang semakin meningkat jarang sekali melibatkan diri atau menjalankan aktiviti kesenian nyanyian tradisional ini.

Selain itu, kebanyakan golongan dewasa kurang memahami tentang unsur-unsur yang terdapat dalam seni nyanyian mereka memandangkan mereka lebih bergantung

kepada cerita atau pandangan daripada sekeliling. Mereka juga kurang memberi penegasan mengenai apa yang mereka maksudkan yang mungkin disebabkan pemahaman mereka yang kurang. Selain itu, mereka juga kurang memberi penekanan mengenai nyanyian tradisional pada masa kini kerana rata-rata golongan tersebut lebih kepada kraftangan dan pertanian.

Selain itu, kekurangan sumber maklumat juga menyebabkan kajian ini terbatas. Kebanyakan sumber rujukan seperti buku kurang diperolehi. Ini kerana, kajian mengenai nyanyian tradisional Dusun ini kurang dijalankan oleh pengkaji lain dan menyukarkan pengkaji dalam mengumpulkan maklumat mengenai nyanyian tradisional ini. Tambahan pula, para pengkaji tidak memfokuskan secara langsung terhadap nyanyian tradisional Dusun dan kebanyakannya kajian-kajian lepas yang diperolehi pengkaji adalah menerusi nyanyian tradisional masyarakat lain. Oleh itu, pengkaji mengalami kesukaran menyebabkan kajian pengkaji mengenai nyanyian tradisional ini menjadi terhad.

1.8 Kerangka Konseptual

i) Nyanyian

Menurut Aripin; 2004: 60 menjelaskan bahawa, nyanyian bermaksud gubahan atau ciptaan muzik yang dilagukan dengan suara. Nyanyian juga merujuk kepada seni yang dilahirkan melalui pengucapan (oral) di mana pengucapan tersebut mencakupi unsur-unsur melodi, ritma, struktur lagu, lirik dan sebagainya. Maksud lain ialah bunyi atau suara yang berirama dan berlagu. Nyanyian tradisional Dusun dikaitkan dengan melalui fungsi asal nyanyian tersebut yang mana dijadikan sebagai hiburan, buka cinta, perkahwinan, pemujaan semangat padi dan perubatan. Nyanyian ini dijalankan apabila adanya upacara

yang dikaitkan dengan adat serta kepercayaan mereka dan dijalankan semasa upacara ‘Mogondi’ atau ‘Sugandoi’.

iii) Tradisional

Menurut Aripin; 2004: 63-64, tradisional bermaksud kepercayaan, adat resam, dan cerita yang diwarisi secara turun-temurun. Hal ini menjelaskan bahawa, tradisional merupakan satu kesinambungan ilmu yang diwarisi bangsa daripada nenek moyang atau orang-orang terdahulu yang mana ia mewakili pemahaman yang menyeluruh daripada masyarakat pribumi kearah amalan dan persekitaran sehari-hari berdasarkan pengalaman kehidupan mereka. Sebahagian besar daripada tradisional ini disesuaikan melalui lagu-lagu tradisional, cerita, lagenda, mimpi dan juga kaedah lain dengan amalan hidup pribumi. Ia juga diterjemahkan dalam bentuk adat yang diwarisi daripada bapa kepada anak lelaki atau anak daripada ibu kepada anak perempuan. Menurut Aripin Said; 2004: 63-64, tradisional dalam masyarakat Dusun pula suatu kepercayaan, adat resam, cerita dan lain-lain yang diwarisi secara turun-temurun. Hal ini menjelaskan bahawa tradisional merupakan satu ilmu yang diwarisi bangsa daripada nenek moyang. Nyanyian ini sering dijalankan mengikut upacara adat masyarakat Dusun seperti ‘Tadau Kaamatan’

iv) Warisan

Menurut Abdullah; 1997: 30, menjelaskan bahawa warisan adalah sesuatu yang diwarisi dari generasi yang terdahulu. Disamping itu, ia merupakan khazanah yang pernah atau sedang dimiliki oleh seseorang atau sesuatu kelompok masyarakat atau manusia